PROCEDURA SPECIALĂ PRIVIND ÎNAPOIEREA COPILULUI ŞI EXERCITAREA DREPTULUI DE VIZITARE A COPILULUI

Aurelia LUPU

CZU: 341.231.14:343.549 auricalupu2000@gmail.com

La nécessité d'étudier le sujet résulte de l'augmentation du nombre de couples multinationaux, ainsi que de la migration dans laquelle un parent, unilatéralement, à la suite de la séparation de son partenaire, prend la décision de partir avec l'enfant et de s'installer dans un autre État, violant d'une part les droits de l'autre parent et, d'autre part, le droit de l'enfant de maintenir un lien naturel avec son parent.

Convenția de la Haga privind aspectele civile ale răpirii internaționale de copii din 25 octombrie 1980 a fost primul act internațional care a reglementat în mod specific și eficient aspectele civile ale răpirii internaționale de copii [1].

Aderarea Republicii Moldova la Convenția din 1980 (în 1998) a reprezentat un mare pas pentru protejarea efectivă a copiilor afectați de îndepărtarea și deplasarea ilegală, însă abia în 2020, prin Legea nr.112 din 09.07.2020, pentru modificarea unor acte legislative, în Codul de procedură civilă al R.Moldova au fost introduse modificări în acest sens.

Situația în care un copil este distanțat de către părintele său trebuie abordată urgent, întrucât trecerea timpului poate avea consecințe ireparabile asupra relației dintre copil și părintele care nu locuiește cu el.

Însă în Convenție sunt prevăzute rare excepții de la principiul înapoierii copilului. Atunci când aceste excepții sunt invocate și demonstrate cu succes, instanța din statul solicitat poate, în cazul respectiv, să își exercite puterea de apreciere și să nu dispună înapoierea copilului [2, p.25].

Aceste excepții sunt prevăzute la articolul 12, articolul 13 și la articolul 20 din Convenție. Și anume, nu se va admite înapoierea dacă:

- se stabilește că copilul s-a integrat în noul său mediu, pe parcursul unui an din momentul introducerii cererii de înapoiere, autoritatea sesizată va dispune înapoierea sa imediată. Însă după trecerea unui an se va dispune înapoierea sa imediată doar dacă nu se dovedește că copilul s-a integrat în noul său mediu, s-a încadrat în instituții de învățământ, grădiniță, a învățat limba, legătura strânsă cu familia/rudele/prietenii din noua țară;
- o altă excepție ar fi situațiile în care comportamentul ulterior al părintelui lăsat în urmă denotă o acceptare a situației create, astfel acesta nu-și dorește cu adevărat întoarcerea copilului, dar întreprinde aceste acțiuni (de exemplu, mai mult pentru a se răzbuna pe celălat);

– se stabilește că există un risc grav ca înapoierea copilului să-l expună unui pericol fizic sau psihic sau să-l situeze într-o situație intolerabilă;
– dacă se constată că acesta se împotriveşte înapoierii sale şi că a atins o vârstă sau o maturitate care face necesar să se țină seama de opinia sa. Convenția se extinde asupra copiilor până la împlinirea a 16 ani; trebuie să admitem că ar fi greu de acceptat întoarcerea unui copil, de exemplu de 15 ani, împotriva voinței lui;
– excepție de ordine publică, statele contractante pot rezerva dreptul de a nu returna copilul atunci când o astfel de returnare ar fi vădit incompatibilă cu principiile fundamentale ale legii referitoare la familie și copiii din statul solicitat.

O analiză a practicii judiciare indică faptul că există o serie de probleme asociate atât cu aplicarea Convenției, cât și a normelor din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova.

Studiind subiectul dat, am ajuns la concluzia că este necesar de a se efectua lucrări spre îmbunătățirea legislației și, respectiv, a practicii de aplicare a acesteia. Totodată, conceptul de luare în considerare a interesului superior al copilului nu trebuie privit superficial, ci, dimpotrivă, acesta are rolul esențial de a proteja drepturile subiective și interesele legitime ale copilului pe parcursul întregii judecăți, și nu numai [3].

Sintetizând aspectele teoretice, normative și practice abordate în lucrare, am ajuns la concluzia că, deși legiuitorul a inclus acest tip de procedură în compartimentul „Procedura specială" al Codului de procedură civilă al Republicii Moldova, după natura sa juridică aceasta nu imprimă semnele unei proceduri speciale clasice. Dimpotrivă, aceasta ar întruni semnele unei proceduri contencioase. Astfel, propunem cu titlu *de lege ferenda*, excluderea acesteia din compartimentul „Procedura specială" al Codului de procedură civilă al Republicii Moldova și includerea ei drept procedură contencioasă clasică.

Totodată, prin analiza practicii de aplicare a Convenției, am observat că instanțele nu țin cont de concluziile specialistului (psihologului) în luarea deciziei; deci ar trebui analizate care ar fi consecințele psihologice ale copilului în rezultatul înapoierii sau nu în statul de reședință. Totodată, consider că ar fi obligatorie prezența psihologului la etapa de executare a hotărârii, astfel încât să fie protejată sănătatea psihică a copilului.

Având hotărârea de înapoiere a copilului, una dintre cele mai dificile etape este punerea în executare a acesteia, în special în situația în care părintele pârât va face tot posibilul să se opună executării: de la ascunderea copilului până la plecarea cu acesta în altă țară. Astfel, am observat că nu sunt create mecanisme eficiente pentru ca executarea să se realizeze cu succes și cât mai prompt.

Astfel, CtEDO a sancționat, de mai multe ori, statele care nu au depus eforturile necesare pentru punerea în executare a hotărârilor de înapoiere, constatând că există o încălcare a art.8 din Convenția Europeană privind Drepturile Omului – „*Dreptul la respectarea vieții private şi de familie*".

Este de preluat experiența altor state privind includerea în procedura de executare a unei noi instituții, în baza Convenției – căutarea unui copil în etapa prejudiciară. Astfel, consider că este binevenită includerea acestei instituții și în legislația Republicii Moldova, ca o măsură excepțională, și anume – în situațiile în care părintele este de rea-credință, nu conlucrează cu autoritățile, precum și sunt semne clare că acesta face abuz în exercitarea drepturilor părintești. Prin introducerea acestei instituții s-ar permite localizarea copilului, astfel încât, ajunși la etapa de executare, părintele nu are posibilitatea de a-l ascunde sau de a întreprinde careva acțiuni ce ar periclita executarea hotărârii de înapoiere în statul de reședință [4, p.89].

Din păcate, nu în ultimul rând din cauza lipsei de informare, există încă mulți părinți care nu cunosc existența și eficacitatea acestei proceduri, ajutorul pe care îl pot primi de la autoritățile statului și pur și simplu acceptă situația resemnându-se cu situația în care copilul este luat de lângă ei și dus în altă țară.

Consider că, în acest sens, o oarecare informare către părinți ar reduce numărul de răpiri, deoarece părinții ar afla despre riscurile cu care se confruntă în cazul deplasării, precum și viceversa, ar crește numărul de cereri de întoarcere, restabilindu-se astfel unele relații.

Referințe:

1. Convenția privind aspectele civile ale răpirii internaționale de copii, semnată la Haga la 25 octombrie 1980.
2. Ghid practic privind aplicarea Convenției de la Haga asupra competenței, legii aplicabile, recunoașterii, executării și cooperării privind răspunderea părintească și măsurile de protecție a copiilor, adoptată la 19 octombrie 1996.
3. BARBUR, D.-Fl. *Aspecte civile ale răpirii internaționale de copii. Teorie și practică.* București: Hamagiu, 2019.
4. FREEMAN, M. *International Child Abduction: The Effects. The reunite Research Unit, International Child Abduction Centre.* Oxford, 2006, p.55; KRUGER, T. International Child Abduction: *The Inadequacies of The Law. Studies in Private International Law,* Oxford, 2011.

Recomandat
***Igor COBAN**, dr., conf. univ.*